

Відьмак. Вежа Ластівки

Про книгу

Диво врятувало від смерті Цірі, коли на її очах гинула банда Щурів, що стали їй вірними друзями. Призначення привело її в болотяні нетрі до пустельника та вигнанця Висоготи, де мудрість Старого Ворона допомогла Ластівці-Цірі знову стати на крило. Тепер вона ступила на свій шлях, повернула магічну силу. Більше вона нікого не втратить і знайде містичну Вежу Ластівки, шлях до спасіння зі світу, що приречений загинути у війнах, зраді й безчесті. Так судилося... Проте відьмак не вірить у пророцтва. Втративши чарівний амулет, він став просто Геральтом з Рівії. Він мчить на порятунок Цірі — своєї названої доньки, на яку полюють імператор, королі й чарівники, хапаючись в останніх судах, як за крихкий лід, за шанс врятуватися ціною Старшої Крові...

ВІДЬМАК

ВЕЖА ЛАСТІВКИ

АНДЖЕЙ САПКОВСЬКИЙ

ОСТАННЄ БАЖАННЯ
МЕЧ ПРИЗНАЧЕННЯ
КРОВ ЕЛЬФІВ
ЧАС ПОГОРДИ
ХРЕЩЕННЯ ВОГНЕМ
ВЕЖА ЛАСТІВКИ
ВОЛОДАРКА ОЗЕРА
СЕЗОН ГРОЗ

Andrzej Sapkowski

WIEDŹMIN

WIEŻA JASKÓŁKI

Powieść

Анджей Сапковський

ВІДЬМАК

ВЕЖА ЛАСТІВКИ

Роман

ХАРКІВ **КЛУБ**
2017 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2017

ISBN 978-617-12-2408-7 (epub)

Жодну з частин даного видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням: Sapkowski A. Wiedźmin. Wieża Jaskółki / Andrzej Sapkowski. — Warszawa : SuperNowa, 2014. — 488 p.

Публікується з дозволу автора і його літературних агентів, NOWA Publishers (Польща) й Агентства Олександра Корженевського (Росія)

Переклад з польської Сергія Легези

Обережно! Ненормативна лексика!

Коментарі Сергія Легези, Владислава Нікітіна й Олесі Стужук

Художнє оформлення Катерини Кравець

Електронна версія створена за виданням:

Сапковський А.

С19 Відьмак. Вежа Ластівки : роман / Анджей Сапковський ; перекл. з пол. С. Легези ; комент. С. Легези, В. Нікітіна й О. Стужук. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 480 с.

ISBN 978-617-12-1656-3 (укр.)

ISBN 978-83-7578-068-0 (пол.)

Осінь Рівноніччя страшними снами та недобрим провісником, Диким Полюванням, багатьох змусило згадати ельфійське передбачення про довгу зиму, що буде останньою... А на землі ця ніч кривавої гонитви ледь не виявилася останньою для бунтівної Фальки — зеленоокої Цірі, зневіреної у клятвах, зраженої призначенням... Захована серед боліт хата старого пустельника Висоготи могла стати кінцем її шляху. Проте стала новим початком... Таємнича Вежа Ластівки кличе до себе Цірі, яка тепер розуміє відмінність між помстою і справедливістю. Обранка долі взяла до рук ажурний гномський меч, щоби справдилося, що повинно зробитися. А тим часом до неї поспішає Геральт, колишній відьмак, який не вірить у пророцтва. І кожен крок на цьому шляху може стати останнім...

УДК 821.162.1
ББК 84(4Пол)

© Andrzej Sapkowski, Warszawa, 2014

© CD PROJEKT S.A., карта, обкладинка

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

У ніч як траур чорну прибули до Дун Даре
Де молода відьмачка ся ховала
З усіх боків село оточили
Аби втекти від них не зуміла
У ніч як траур чорну хотіли зрадою взяти
Але то їм ся не вдало
Ще й біле сонце не зійшло а на мерзлому шляху
Тридцятєро трупів лежало
Старцівська пісня про страхітливу різанину,що у Дун Даре у ніч Саовіну
сталася

— Дати можу тобі все, чого тільки побажаєш, — сказала фея. — Багатство, владу й скіпетр, славу, довге й щасливе життя. Вибирай.

— Не хочу я багатства ані слави, влади ані скіпетру, — відповіла відьмачка. — Хочу мати коня, що був би чорним і швидким, наче вихор нічний. Хочу мати меча, гострого і ясного, наче промінь місячний. Хочу ніччю чорною на коневі моему чорному світ міряти, хочу разити сили Зла й Темряви своїм світлим мечем. Цього я прагну.

— Дам я тобі коня, що буде чорнішим за ніч і швидшим за вихор нічний, — обіцяла фея. — Дам я тобі меч, що буде світлішим і гострішим за місячний промінь. Але чимало хочеш ти, відьмачко, тож муситимеш дорого за те мені заплатити.

— Чим? Бо я ж нічого не маю.

— Своєю кров'ю.

Флоуренс Деланной. Казки й казання

Розділ 1

Як скрізь відомо, Всесвіт — як і саме життя — йде по колу. Колу, на ободі якого позначено вісім магічних точок, що складають повний оберт, або ж річний цикл. Точками тими, що попарно лежать на ободі кола точнісінько одна навпроти одної, є: Імбелк — чи Пророщення, Ламмас — чи Визрівання, Беллетейн — Розквіт і Саовін — Завмирання. Є також позначені на колі два Сонцестояння чи Переломи — зимове, що зветься Мідінваерне, а також Мідаете, посеред літа. Є також дві Еквінокції, чи Рівноніччя — Бірке, весняне, і Велен, осіннє. Ті дати ділять коло на вісім частин — і саме так у календарі ельфів ділиться рік.

Висадившись на пляжах біля гирл Яруги й Понтару, люди привезли із собою власний календар, що спирався на місяць, ділив рік на дванадцять періодів, що складали цикл річної праці рільника — від початку, від засікання у січні дерев, аж до кінця, до часу, коли мороз перетворює землю на тверді грудки. Але хоча люди інакше ділили рік і рахували дати, вони прийняли ельфійське коло й вісім точок на його ободі. Перейняті з ельфійського календаря Імбелк і Ламмас, Саовін і Беллетейн, обидва Сонцестояння і Рівноніччя стали й для людей важливими святами, урочистими датами. Вирізнялися серед інших дат так сильно, як самотнє дерево вирізняється серед луки.

Бо вирізняла ті дати магія.

Не було — і не є — жодною таємницею, що ті вісім дат — це дні й ночі, коли надзвичайно підсилюється чародійська аура. Уже нікого не дивують магічні феномени й загадкові явища, що супроводжують ті вісім дат, особливо — під час Еквінокцій і Сонцестоянь. До таких феноменів усі вже звикли, й вони рідко породжують великі проблеми.

Але того року усе було інакше.

Того року люди, як завжди, відзначили осінню Еквінокцію урочистою родинною вечерею, під час якої на столі мусило опинитися якнайбільше плодів цьогорічного врожаю, хоча б потроху кожного. Так

наказував звичай. Повечерявши й подякувавши богині Мелітеле за врожай, люди пішли спочивати. І тоді розпочалося страхіття.

Перед самою північчю здійнялася страшена буря, задув шалений вітер, у якому крізь шум дерев, які мало негнуло до землі, крізь скрипіння кроків і стукотіння віконниць чути було страшене виття, крики й лемент. Хмари, що бігли по небу, набули фантастичних форм, серед яких найчастіше повторювалися фігури галопуючих коней та єдиногогорів. Вітер не стихав добру годину, а в раптовій тиші, що після настала, ніч ожила трелями і фуркотінням крил сотень дрімлюг, отих таємничих птахів, які, відповідно до народних вірувань, збираються, аби над кимось, хто конає, відспівати демонічну панахиду. Того разу хор дрімлюг був настільки великим і голосним, наче сконати мав увесь світ.

Дрімлюги дикими голосами виспівували панахиду, а небосхил укрили хмари, гасячи рештки місячного сяйва. Тоді заскавчала жахлива банші, провісниця чиєїсь скорої і безумовної смерті, а чорним небом помчало Дике Полювання — почет вогнянооких примар на скелетах коней, — шумлячи рештками плащів і штандартів. Як кожні кілька років, Дике Полювання зібрало своє жниво, але десятиліттями не було воно настільки страшеним — у самому лише Новіграді нарахували двадцять скількись там осіб, які зникли без сліду й безвісти.

Коли Полювання пронеслося чвалом, а хмари розвіялися, люди побачили місяць — той зменшувався, як завжди під час Зрівняння. Але у ту ніч місяць був кольору крові.

Простий люд мав щодо феноменів Еквінокції багато тлумачень, що, втім, сильно різнилися, відповідно до специфіки регіональних демонологій. Астрологи, друїди й чародії також мали тлумачення, але у більшості випадків помилкові й склепані на виріст. Мало, занадто мало було людей, які могли ті явища пов'язати зі справжніми фактами.

На Островах Скелліге, наприклад, нечисленні забобонні бачили у тих дивовижних подіях обіцянку Тедд Дейред, кінця світу, якому передуватиме битва Раг-нар-Роог, кінцева битва Світла та Темряви. Несподіваний шторм, який у ніч Осіннього Зрівняння струсонув Острови, забобонні визнали хвилею, що її пхав дзьоб потворного Нагльфара з Морхьогту, драккара, що везе армію примар і демонів

Хаосу, із бортами, що збудовані з нігтів мерців. Люди більш освічені чи краще поінформовані пов'язували шаленство небес та моря із персоною злої чародійки Йеннефер — і її страшною смертю. Треті — поінформовані ще краще — бачили у збуреному морі знак, що ото конає хтось, у чийх венах тече кров королів Скелліге і Цінтри.

Як світ — без кінця і краю, так і ніч осінньої Еквінокції була ніччю мар, кошмарів і примар, ніччю раптових, задушливих і з шаленим пульсом пробуджень у страху серед мокрих від поту, збитих простирадл. Видіння і пробудження не оминали й голів найсвітліших — у Нільфгарді, у Золотих Вежах пробудився із криком імператор Емгир вар Емрейс. На Півночі, у Лан Ексетері, підірвався із ложа король Естерад Тиссен, розбудивши дружину, королеву Зулейку. У Третогорі здригнувся і потягнувся за кинджалом головний шпигун Дійкстра, розбудивши дружину міністра фінансів. У замку Монтекальво здригнулася на адамашковій постелі чародійка Філіппа Ейльгарт, не розбудивши дружину графа де Ноельє. Прокинулися — більш чи менш різко — гном Ярпен Зігрін у Магакамі, старий відьмак Весемір у гірській фортеці Каер Морен, банківський клерк Фабіо Сахс у місті Горс Велені, ярл Крах ан Крайт на борту драккара «Рінгторн». Прокинулася і чародійка Фрінгілла Віго у замку Боклер, прокинулася жриця Сігрдріфа у храмі богині Фрейї на острові Гіндарсфьяль. Прокинулися Даніель Етчеверрі, граф Гаррамон в обложеної фортеці Марібор. Зивік, десятник Бурої Хоругви, у форті Бан Глеану. Купець Домінік Бомбаст Хувенагель у містечку Кларемон. І багато, багато інших.

Утім, мало було людей, що зуміли б усі ті явища й феномени зв'язати із реальним, конкретним фактом. І з конкретною особою. Так уже воно сталося, що троє тих людей проводили ніч осінньої Еквінокції під одним дахом. У святині богині Мелітеле в Елландері.

— Дрімлюги, — простогнав писарчук Ярре, вдивляючись у темряву, що огорнула храмовий парк. — Тисячі їх, схоже, хмари цілі... Кричать на чийсь смерть... На її смерть... Вона помирає..

— Дурні не говори! — Трісс Мерігольд розвернулася різко, підняла стиснутий кулак, на мить здалося, що вона вдарить чи штовхне хлопця у груди. — Ти віриш у ті дурні забобони? Вересень закінчується, дрімлюги перед відльотом збираються! Це цілком природно!

— Вона помирає...

— Ніхто не помирає! — крикнула чародійка, збліднувши з люті. — Ніхто, ти зрозумів? Припини патякати!

Бібліотечний коридор виповнився адептками, які прокинулися від нічної тривоги. Обличчя їхні були серйозні й бліді.

— Ярре. — Трісс заспокоїлася, поклала хлопцю руку на плече, стиснула сильніше. — Ти єдиний чоловік у храмі. Ми всі дивимося на тебе, шукаємо у тобі підтримки та допомоги. Не можна тобі боятися, не можна тобі панікувати. Опануй себе. Не розчаровуй нас.

Ярре глибоко зітхнув, намагаючись заспокоїти тремтіння рук і губ.

— То не страх... — прошепотів, уникаючи погляду чародійки. — Я не боюся, я переймаюся! За неї. Бачив я уві сні...

— Я також бачила, — стиснула губи Трісс. — Снівся нам той самий сон, тобі, мені й Неннеке. Але ні слова про те.

— Кров на її обличчі... Стільки крові...

— Мовчи, я ж просила. Неннеке йде.

Архіжриця підійшла до них. Обличчя в неї було зморене. На німе запитання Трісс відповіла заперечувальним рухом голови. Зауваживши, що Ярре відкриває рота, заговорила першою.

— На жаль, ні. Коли Дике Полювання пролітало над храмом, прокинулися майже всі, але видінь не мала жодна. Навіть таких туманних, як наше. Іди спати, хлопче, нічого тут тобі робити. Дівчата, прошу до дорміторія!

Обіруч потерла обличчя й очі.

— Ех... Еквінокція! Холерна ніч... Іди лягай, Трісс. Нічого не можемо зробити.

— Це безсилля, — стиснула кулаки чародійка, — доводить мене до сказу. Тільки подумавши, що вона там десь страждає і стікає кров'ю, що погрожує їй... Зараза, якби я знала, що робити!

Неннеке, архіжриця храму Мелітеле, обернулася.

— А пробувала ти молитися?

На Півдні, ген за горами Амелл, в Еббінгу, у землях, що звалися Переплутом, на розлогих трясовинах, перетятих річками Вельдою, Летою й Аретою, у місці, віддаленому від міста Елландер і храму Мелітеле на вісімсот миль польоту ворона, кошмарний сон раптом розбудив під ранок старого пустельника Висоготу. Прокинувшись, Висогота ніяк не міг пригадати змісту сну, але дивний неспокій заснути йому вже не дозволив.

— Холодно, холодно, холодно, бррр, — говорив сам із собою Висогота, йдучи стежкою серед очерету. — Холодно, холодно, брррр.

Наступна пастка була порожньою. Жодної ондатри. Винятково невдалі лови. Висогота вичистив пастку від шламу й ряски, бурмочучи прокльони й хлюпаючи замерзлим носом.

— Холодно, бррр, ху-ха, — говорив він, ідучи до краю трясовини. — А це ж іще вересень! Ще ж тільки чотири дні після Еквінокції! Ха, таких холодів наприкінці вересня не пам'ятаю, скільки живу. А живу я вже чимало!

Наступна — передостання — пастка також була порожньою. Висоготі не хотілося навіть лаятися.

— Скоріше за все, — бурчав, ідучи, — клімат із року в рік холоднішає. А тепер, здається, ефект похолодання наступатиме лавиноподібно. Ха, ельфи передбачали це вже давно, але хто б вірив передбаченням ельфів?

Над головою старця знову зафуркотіли крильця, замигтіли сірі, несамовито швидкі абриси. Туман над мочарами знову роздзвонився дикими, уривчастими трелями дрімлюг, швидким тріпотінням крилець. Висогота не звертав на птахів уваги. Забобонним він не був, а дрімлюг завжди було повно на трясовиннях, а вже на світанку літали вони так густо, що аж страх брав, що голову заціплять. Ну, може, не завжди було їх, як нині, може, не завжди кричали вони так шалено... Але що

ж, останніми часами природа викидала дивні колінця, курйози поганяли курйозів, кожен наступний курйозніший за попередній.

Він саме витягнув з води останню — порожню — пастку, коли почув іржання коня. Дрімлюги раптом, як за командою, замовкли.

На трясовинах Переплуту стояли купи трав, сухих, високих, місця, що лежали вище, поросли були чорною березою, вільхою, жостером, дереном та терниною. Більшість куп болото оточувало настільки щільно, що було абсолютно неможливим, аби дістався туди кінь чи вершник, який не знає стежок. Утім, іржання — Висогота почув його знову — чулося саме з такого острівця.

Цікавість перемогла обережність.

Висогота слабо розумівся на конях і їхніх породах, але він був естетом, умів розпізнавати й оцінювати красу. А чорна конячка із шерстю, що лисніла, наче антрацит, яку він побачив на тлі березових стовбурів, була красивою. Була справжньою квінтесенцією краси. Була настільки красивою, що здавалася нереальною.

Але була реальною. І цілком реально впійманою у пастку, заплутавшись вуздечкою і віжками у криваво-червоному цупкому гіллі жостеру. Коли Висогота підійшов ближче, кінь прищулив вуха, тупнув так, що аж задвигтів ґрунт, закрутив зграбною головою, відвернувся. Стало видно, що це кобила. І стало видно ще дещо. Щось, через що серце Висоготи заколотилося, наче ошаліле, а невидимі кліщі адреналіну стиснулися на горлянці.

За кобилою, у мілкому рівчачку, лежав труп.

Висогота кинув на землю мішок. І засоромився першої думки, якою було: повернутися і втікати. Він підійшов ближче, зберігаючи обережність, бо чорна кобила тупала, щулила вуха, шкірила зуби за мундштуком і тільки й чекала okazji, аби вкусити його або копнути.

Труп був трупом кільканадцятирічного хлопця. Лежав обличчям до землі, з однією рукою, придавленою тілом, другою простягнутою вбік, із всадженими у землю пальцями. Хлопець мав на собі замшевий кубрачок, тісні шкіряні штанці й високі, до колін, ельфійські чоботи із пряжками.

Висогота нахилився, й у ту ж мить труп голосно застогнав. Чорна кобила заіржала протягло, вдарила копитами об землю.

Пустельник присів навпочіпки, обережно перевернув пораненого. Мимоволі сіпнувся і засичав, побачивши потворну маску із бруду й засохлої крові, що її хлопець мав замість обличчя. Обережно обтер мох, листя й пісок зі вкритих слизом і слиною губ, спробував відірвати від щоки склеєне кров'ю волосся, збите у ковтун. Поранений застогнав глухо, напружився. І почав тремтіти. Висогота відліпив йому волосся від обличчя.

— Дівчина, — сказав голосно, не в силах повірити у те, що мав просто під носом. — Це дівчина.

Якби того дня після настання сутінок хтось зумів тихцем прокрастися до загубленої серед мочарів хати із запалою, порослою мохом стріхою, якби зазирнув він крізь шпарини у віконницях, то побачив би у скупі освітленій лойовими свічками кімнатці кільканадцятирічну дівчину із головою, товсто обмотаною бинтами, яка спочивала у мертвій, ледь не трупній непорушності на засланих шкірами нарах. Також він побачив би старця із сивою клиновидною бородою і довгим білим волоссям, що спадало на плечі та спину від величенької лисини, яка збільшувала зморшкувате чоло далеко за тім'я. Помітив би, як старий запалює ще одну свічку, як ставить на стіл пісочний годинник, як гострить перо, як схиляється над аркушем пергаменту. Як замислюється і говорить щось сам собі у задумі, не зводячи очей з дівчини, яка лежить на нарах.

Але те було неможливим. Ніхто не міг його побачити. Хата пустельника Висоготи була добре схована серед мочарів. На пустині, завжди вкритій імлою, куди ніхто не відважувався заходити.

— Запишемо, — Висогота занурив перо у чорнила, — отаке от. Третя година після процедури. Діагноз: *vulnus incisivum*, рана тята, завдана із великою силою невідомим гострим знаряддям, швидше за все із закривленим вістря. Проходить по лівій частині обличчя, починається у районі підочному, тягнеться через щоку і сягає аж частини

привушно-жувальної. Найглибша, майже до надкісниці, рана є у початковій частині, нижче очної ями, на кістці вилиці. Можливий час, який минув від поранення до моменту першої перев'язки рани, — десять годин.

Перо заскрипіло по пергаменту, але скрипіння те тривало не більше кількох хвилин. І рядків. Висогота не все, що мовив до себе, вважав вартим записування.

— Повертаючись до перев'язки рани, — продовжив за мить старець, вдивляючись у миготливе і чадне полум'я лойової свічки, — запишемо таке. Я не обрізав краї рани, обмежився лишень усуненням кількох відмерлих клаптів і очистив засохлу кров. Промив рану витяжкою з вербової кори. Усунув забруднення і чужорідні тіла. Наклав шви. Конопляні. Іншого роду ниток, хай уже буде про те записано, я не мав. Застосував я компрес із гірської арніки й наклав формовану муслінову пов'язку.

На середину хати вибігла миша. Висогота кинув їй шматочок хліба. Дівчина на нарах неспокійно дихала, стогнала крізь сон.

— Восьма година після процедури. Стан хворої без змін. Стан лікаря... Чи то — мій... поліпшився, бо я трохи поспав... Можу продовжувати нотатки. Є сенс переписати на ці картки трохи інформації про мою пацієнтку. Для майбутніх поколінь. Якщо якісь майбутні покоління дістануться на цю трясовину ще до того, як усе тут струхлявіє і розпадеться на порошок.

Висогота важко зітхнув, мокнув перо й обтер його об край каламаря.

— Що стосується пацієнтки, — забуркотів, — то нехай буде занотовано таке. Років, здається, десь біля шістнадцяти, висока, статури помірно худої, але не хирлявої, ніщо не вказує на недоїдання. Стан м'язів і фізичної конструкції характерний, скоріше, для молододі ельфійки, але не виявлено жодних рис метиски... до квартеронки включно. Нижчий відсоток ельфійської крові, як відомо, може не залишати слідів.

Висогота начебто тільки тепер пригадав собі, що не написав на аркуші жодної руни чи жодного слова. Приклав перо до паперу, але чорнила висохли. Старець аж ніяк тим не перейнявся.

— Нехай же занотовано буде й те, — продовжив, — що дівчина ніколи не народжувала. А також і те, що на тілі її немає жодних застарілих знаків, шрамів, жодних слідів, які залишає важка праця, нещасні випадки, ризиковане життя. Підкреслюю: йдеться про старі сліди. Слідів свіжих на її тілі не бракує. Дівчину били. Шмагали, причому не батьківською рукою. Скоріше за все, ще й копали. Також знайшов я на її тілі досить дивний особливий знак... Гммм... Запишемо те, для блага науки... У пахвині, відразу біля лобкового горбу, дівчина має витатуйовану червону троянду.

Висогота зосереджено оглядав загострений кінчик пера, після чого занурив його у каламар. Утім, цього разу він не забув, навіщо так зробив, — швидко почав вкривати аркуш рівними рядками письма з нахилом. Писав, поки перо не висохло.

— Напівпритомна, вона говорила й кричала, — продовжив він. — Акцент її і спосіб мовлення, якщо оминути густі вкраплення на обсценному жаргоні кримінальників, збиває з пантелику, його важко точно зафіксувати, але я ризикнув би ствердити, що він, скоріше, походить з Півночі, аніж з Півдня. Деякі слова...

Він знову заскрипів пером по пергаменту, не дуже довго, скоріше надто коротко, аби мати змогу записати усе, що перед тим проказав. Після чого продовжив монолог, точнісінько з того місця, де зупинився:

— Деякі слова, імена й назви, які дівчина вибелькотала у маренні, варто запам'ятати. І дослідити. Усе вказує на те, що особа, яка знайшла шлях до хати старого Висоготи, по-справжньому дивна...

Він мовчав хвилинку, прислуховуючись.

— Аби тільки, — забурмотів, — хата старого Висоготи не виявилася кінцем її шляху.

Висогота схилився над пергаментом і навіть приклав до нього перо, але не записав нічого, жодної руни. Кинув перо на стіл. Хвилинку

сопів, бурчав гнівно, шморгав носом. Поглядав на нари, прислухався до звуків, що звідти долинали.

— Треба зауважити й записати, — сказав змученим голосом, — що все залишається дуже погано. Усі мої старання і процедури можуть виявитися недостатніми, а зусилля — марними. Мої побоювання мали під собою підґрунтя. Рана заражена. У дівчини сильна гарячка. Уже з'явилися три з чотирьох кардинальних проявів гострого стану запалення. Rubor, calor і tumor легко виявити у цю мить на око й на дотик. Коли мине постпроцедурний шок, з'явиться і четвертий прояв: dolor¹. Хай же буде записано, що минуло майже півстоліття з того часу, відколи я займався медичною практикою, і відчуваю, як роки ті тяжіють на моїй пам'яті й на вмілості моїх пальців. Я небагато вмію робити, ще менше зробити можу. Засобів і медикаментів маю менше малого. Уся надія на відпорні механізми молодого організму...

— Дванадцять годин після процедури. Згідно з очікуваннями, прийшов четвертий кардинальний прояв запалення — dolor. Хвора кричить від болю, гарячка й тремтіння збільшилися. Не маю нічого, жодного засобу, який я міг би їй дати. Маю невелику кількість датурового² еліксиру, але дівчина заслабка, аби пережити його дію. Маю я також трохи аконіту, але аконіт убив би її точно.

— П'ятнадцята година після процедури. Світанок. Хвора непритомна. Гарячка різко зростає, тремор посилюється. Також почалися сильні корчі м'язів обличчя. Якщо це правець, дівчині кінець. Утім, є сподівання, що це просто лицевий нерв... Або трійчастий... Або обидва... Дівчина тоді буде знівечена... Але залишиться живою...

Висогота глянув на пергамент, на якому не написав жодної руни, жодного слова.

— За умови, — сказав глухо, — що переживе зараження.

— Двадцята година після процедури. Гарячка посилилася. Rubor, calor, tumor і dolor майже досягли, як мені здається, меж можливого. Але дівчина не має шансу пережити — або хоча б дожити — до тих меж. Тож я записую... Я, Висогота із Корво, не вірю в існування богів. Але якби вони випадково існували, нехай опікуються цією дівчиною. І нехай вибачать мені те, що я зробив... Якщо те, що я зробив, виявиться помилкою.

Висогота відклав перо, потер повіки, що напухли й свербіли, притиснув кулаки до скронь.

— Я дав їй суміш датурі й аконіту, — сказав глухо. — Найближчі години вирішать усе.

Він не спав, просто дрімав, коли із дрімоти вирвали його стук і гримотіння, супроводжувані стогоном. Скоріше люті, ніж болю.

Назовні стояв день, крізь шпарини віконниць просочувалося слабке світло. Пісочний годинник пересипався до кінця, причому давно — Висогота, як завжди, забув його перевернути. Каганець ледь теплився, рубіновий жар із вогнища слабко освітлював кут кімнати. Старець устав, відсунув імпровізовану завісу з ковдр, якими він вигородив нари від решти приміщення, аби забезпечити хворій спокій.

Хвора вже встигла встати з підлоги, на яку мить тому гепнулася, сиділа, згорблена, на краю лігвища, намагаючись почухати обличчя під пов'язкою. Висогота відкашлявся.

— Я просив би, аби ти не вставала. Ти занадто слабка. Якщо чогось бажаєш, крикни. Я завжди поблизу.

— Я саме не хочу, аби ти був поблизу, — сказала вона тихо, кутиком рота, але абсолютно чітко. — Хочу попісяти.

Коли він повернувся, аби забрати нічний горщик, вона лежала на нарах навзнак, обмацуючи перев'язане обличчя, де стрічки бандажу перемотували чоло й шию. Коли він за мить підійшов до неї, пози вона не змінила.

— Чотири доби? — запитала, дивлячись у стелю.

— П'ять. Минула майже доба від нашої останньої розмови. Ти проспала цілу добу. То добре. Ти потребуєш сну.

— Я почуваюся краще.

— Я радий те чути. Знімемо бинти. Я допоможу тобі встати. Ухопися за мою руку.

Рана гоїлася добре й сухо, цього разу вони справилися майже без болісного відривання бинтів від струпу. Дівчина обережно торкнулася щоки. Скривилася, але Висогота знав, що не тільки через біль. За кожним разом вона знову з'ясовувала величину рани, визначала її розміри. Розуміла — із жахом, — що те, що вона відчувала раніше на дотик, не було кошмаром, викликаним гарячкою.

— Маєш тут якесь дзеркало?

— Не маю, — збрехав він.

Вона глянула на нього, чи не вперше, мабуть, цілковито притомно.

— Це значить, що все настільки погано? — запитала, обережно ведучи пальцями по швах.

— То дуже велика рана, — пробурмотів він, злий на себе за те, що виправдовується і щось пояснює шмаркачці. — Обличчя у тебе все ще дуже спухле. За кілька днів ми знімемо шви, а до того часу я буду прикладати арніку та витяжку з вербени. Не стану вже замотувати тобі усю голову. Добре гоїться. Справді добре.

Вона не відповіла. Рухала губами і щелепою, морщилася і кривила обличчя, випробовуючи, що рана дозволяє, а чого — ні.

— Я приготував юшку з голуба. Поїси?

— Поїм. Але цього разу спробую сама. То принизливо, коли тебе годують, наче паралітичку.

Їла вона довго. Дерев'яну ложку підносила до губ обережно і з таким зусиллям, начебто важила та фунта зо два. Але впоралася без допомоги Висоготи, який з інтересом придивлявся до неї. Висогота був допитливим — і допитливість свою ледь стримував. Знав, що разом із поверненням до дівчини здоров'я почнеться обмін фразами, які можуть пролити світло на таємничу справу. Знав і не міг дочекатися тієї хвилини. Надто довго він мешкав сам-один на пустині.

Дівчина скінчила їсти, впала на подушки. Мить-другу мертво вдивлялася у стелю, потім повернула голову. Незвичайно великі зелені

очиська, знову звернув на те увагу Визогота, надавали їй обличчю вираз невинної дитинки, що явно протирічило паскудно скаліченій щоці. Визогота знав цей тип вроди — великоока вічна дитина, фізіономія, що викликає інстинктивну реакцію симпатії. Вічна дівчинка, навіть коли двадцятий — та й тридцятий — день народження зникне з пам'яті. Так, Визогота добре знав цей тип вроди. Його друга дружина була такою. Його дочка була такою.

— Мушу звідси тікати, — сказала дівчина. — Причому швидко. За мною женуться. Але ж ти про це знаєш.

— Знаю, — кивнув він. — Це були твої перші слова, які, щоби там що, не виявилися маренням. Вірніше, одні з перших. Спершу ти запитала про свого коня і свій меч. У цій послідовності. Коли я запевнив тебе, що кінь і меч під доброю опікою, ти стала підозрювати, що я спільник якогось Бонгарта і що я не лікую тебе, а піддаю тортурам надії. Коли я не без зусиль довів тобі, що ти помиляєшся, ти відрекомендувалася як Фалька й подякувала мені за порятунок.

— То добре. — Вона відвернула голову на подушці, наче бажаючи уникнути необхідності дивитися йому в очі. — То добре, що я не забула тобі подякувати. Я це пам'ятаю, наче крізь туман. Не знаю, що було правдою, а що сном. Боялася, що не подякувала. І я не звуся Фалькою.

— Про те я також довідався, хоча, скоріше, випадково. Ти говорила у гарячці.

— Я утікачка, — сказала вона, не повертаючись. — Бігла. Небезпечно давати мені прихисток. Небезпечно знати, як звуть мене насправді. Я мушу сідати на коня й утікати, поки мене тут не вислідять...

— Хвилину тому, — сказав він лагідно, — ти мала проблеми з тим, аби сходити на нічний горщик. Я якось не дуже бачу тебе сідаючою на коня. Але запевняю: тут ти у безпеці. Ніхто тебе тут не вислідить.

— Мене напевне переслідують. Ідуть по слідах, перевернуть усю навколишню місцину...

— Заспокойся. Кожного дня дощить, ніхто не знайде слідів. А ти — на пустелі, у домі пустельника, який відірвався від світу. Так, щоб і світу було нелегко його знайти. Втім, якщо ти бажаєш, я можу пошукати, як переказати звістку про тебе твоїм близьким чи друзям.

— Ти навіть не знаєш, хто я така...

— Ти поранена дівчина, — перебив він. — Яка втікає від когось, хто не вагається поранити дівчину. То ти бажаєш, щоб я передав якусь звістку?

— Немає кому, — відповіла вона за мить, а Висогота вловив вухом зміну її голосу. — Мої друзі мертві. Всіх повбивали.

Він не прокоментував.

— Я — смерть, — продовжила дівчина тремким голосом. — Кожен, хто зі мною стикається, помирає.

— Не кожен, — заперечив він, уважно до неї придивляючись. — Не Бонгарт, той, чиє ім'я ти викрикувала у гарячці, той, від якого ти зараз маєш намір тікати. Ваша сутичка, як розумію, зашкодила, скоріше, тобі, ніж йому. То він... поранив тобі обличчя?

— Ні. — Вона стиснула губи, аби стримати щось, що було чи стогоном, чи прокляттям. — Обличчя мені поранив Пугач. Стефан Скеллен. А Бонгарт... Бонгарт поранив мене значно сильніше. Глибше. Чи я про те говорила у гарячці?

— Заспокойся. Ти ослабла, ти повинна уникати сильних почуттів.

— Я звуся Цірі.

— Я зроблю тобі примочку з арніки, Цірі.

— Стривай... хвилинку. Дай мені якесь дзеркало.

— Я казав тобі...

— Прошу!

Він послухався, дійшовши висновку, що так треба, що зволікати довше немає сенсу. Приніс їй і каганець. Аби могла краще роздивитися, що зроблено з її обличчям.

— Ну, так, — сказала вона зміненим, ламким голосом. — Ну, так. Саме так, як я і думала. Майже так, як я і думала.

Він вийшов, опустивши за собою імпровізовану, з ковдр, завісу.

Вона намагалася хлипати тихо, так, аби він не чув. Дуже намагалася.

Назавтра Висогота зняв половину швів. Цірі обмацала щоку, посичала, наче змія, нарікаючи на сильний біль у вусі й шиї біля щелепи. Утім, встала, одягнулася і вийшла на подвір'я. Висогота не протестував.

Супроводжував її. Ані допомагати, ані підтримувати не мусив. Дівчина була здоровою і куди сильнішою, ніж можна було подумати.

Заточилася тільки назовні, притрималася за двері й одвірок.

— Але ж... — вона раптом захлинулася на вдиху. — Але ж і холод! Мороз, чи що? Вже зима? Як довго я тут пролежала? Кілька тижнів?

— Рівно шість днів. Нині п'ятий день жовтня. Але обіцяє він бути дуже холодним жовтнем.

— П'яте жовтня? — Вона зморщилася, засичала від болю. — То як це? Два тижні...

— Що? Які два тижні?

— Не важливо. — Вона стонула плечима. — Може, це я щось переплутала... А може, й не переплутала. Скажи, що тут так страшенно смердить?

— Шкіри. Я ловлю ондатр, бобрів, нутрій і видр, вичиняю шкіри. Навіть пустельники мусять із чогось жити.

— Де мій кінь?

— У стодолі.

Чорна кобила привітала їх голосним іржанням, а коза Висоготи завторила меканням, у якому чулося велике незадоволення від необхідності ділити житло з іншим мешканцем. Цірі обійняла коня за шию, поплескала, погладила по загривку. Кобила форкнула і погреблася копитом у соломі.

— Де моє сідло? Чапрак? Упряж?

— Тут.

Він не протестував, не робив зауважень, не висловлював своєї думки. Мовчав, спершись на костур. Не ворухнувся, навіть коли вона, стогнучи, намагалася підняти сідло, не здригнувся, коли під вагою того вона качнулася і важко, із голосним стогоном, гепнулася на засипану соломною глиняну підлогу. Не підійшов, не допоміг їй встати. Придивлявся уважно.

— Ну, так, — сказала вона крізь стиснуті зуби, відпихаючи кобилу, яка намагалася всунути ніс їй за комір. — Усе ясно. Але я мушу, зараза, звідси тікати! Просто-таки мушу.

— Куди? — запитав він прохолодно.

Вона помацала обличчя, і далі сидючи на соломі поряд із сідлом, яке випустила з рук.

— Якнайдалі.

Він кивнув, наче відповідь його задовольнила, зробила усе ясным і не залишила місця для фантазій.

Цірі важко підвелася. По сідло й упряж схилитися навіть не намагалася. Перевірила тільки, чи має кобила сіно та овес у яслах, почала витирати їй спину й боки віхтями соломи. Висогота чекав у мовчанні й дочекався. Дівчина сперлася на стовп, що підтримував крокви, біда, наче полотно. Він без слова подав їй костур.

— Зі мною нічого такого. Просто...

— Просто у голові в тебе запаморочилося, бо ти хвора й слабенька, як немовля. Повертаємося. Ти мусиш лягти.

На заході сонця, проспавши добрих кілька годин, Цірі вийшла знову. Висогота, повертаючись із-над річки, нашттовхнувся на неї біля природного живоплоту з ожини.

— Не відходь задалеко від хати, — проскрипів. — По-перше, ти надто ослаблена...

— Я почуваюся краще.

— По-друге, це небезпечно. Навкруги величезне трясовиння, нескінченне поле очерету. Ти не знаєш стежок, можеш заблукати чи потонути у болоті.

— А ти, — вона вказала на ворок, який він тягнув, — вочевидь, стежки знаєш. І ходиш ними не дуже далеко, а тому мочари не надто й великі. Вичиняєш шкури, аби жити, авжеж. Кельпі, моя кобила, хрупає овес, а поля я тут не бачу. Ми їмо курятину й крупи. І хліб. Справжній хліб, не коржі. Хліба ти б від трапера не отримав. А тому десь поблизу є село.

— Безпомилковий висновок, — підтвердив він спокійно. — І справді, я отримую провіант із найближчого села. Із найближчого, але все ж не близького, бо лежить воно на краю трясовиння. Болото прилягає до річки. Обмінюю шкіри на живність, яку привозять мені човном. Хліб, каші, борошно, сіль, сир, інколи кролика чи курку. Інколи — новини.

Не дочекався запитання, тож продовжив.

— Ватага кінних, що за кимось гналася, двічі була у селі. За першим разом застерігали, аби нікого не переховували, лякали хлопів вогнем і мечем, якщо схоплять тебе в поселенні. За другим разом обіцяли нагороду. За те, якщо знайдуть труп. Твої переслідувачі переконані, що ти лежиш мертвою в лісах, у якомусь яру чи ямі.

— І вони не спочинуть, — пробурмотіла вона, — допоки не знайдуть трупа. Знаю це надто добре. Мусять мати доказ, що я мертва. Без того доказу вони не відступляться. Будуть усюди лізти. Аж врешті-решт прийдуть і сюди...

— Їм те аж занадто важливо, — зауважив він. — Я б сказав, важливо надзвичайно...

Вона стиснула уста.

— Не лякайся. Я поїду раніше, ніж вони мене знайдуть. Не підставляю тебе... Не бійся.

— Звідки припущення, що я боюся? — стенив він плечима. — Що є причиною, аби я боявся? Сюди ніхто не доїжджає, тут тебе ніхто не відслідкує. Утім, якщо ти висунеш носа з очерета, то потрапиш своїм переслідувачам просто в руки.

— Іншими словами, — вона гордовито підвела голову, — я мушу тут залишитися? Це ти хотів сказати?

— Ти не в'язень. Можеш поїхати коли заманеться. Точніше: коли зумієш. Але можеш і залишитися тут у мене й перечекати. Тим, хто тебе жене, колись воно набридне. Завжди набридає, раніше чи пізніше. Завжди. Можеш мені повірити. Я на тому розуміюся.

Її зелені очі блиснули, коли вона на нього глянула.

— Зрештою, — сказав він швидко, стенивши плечима й відводячи від неї погляд, — вчиниш, як забажаєш. Повторюю, я тебе тут не прив'язую.

— Сьогодні я точно не поїду, — пирхнула вона. — Заслаба я... Та й сонце зараз зайде... А я стежок не знаю. Тож ходімо до хати. Щось я змерзла.

— Ти сказав, що я лежала у тебе шість діб. Це правда?

— Навіщо б мені брехати?

— Не злися. Я намагаюся підрахувати дні... Я втекла... Поранили мене... у день Зрівняння. Двадцять третього вересня. Якщо ти вважаєш за краще рахувати, як ельфи, то в останній день Ламмаса.

— Це неможливо.

— Навіщо б мені брехати? — крикнула вона й застогнала, хапаючись за обличчя.

Висогота дивився на неї спокійно.

— Не знаю навіщо, — сказав прохолодно. — Але я колись був лікарем, Цірі. Дуже давно, але і досі вмію відрізнити рану, яку завдано десять годин тому, від рани, яку завдали чотири дні як. Я знайшов тебе двадцять сьомого вересня. Тож пораненою ти була двадцять шостого. Третього дня Велена, якщо ти вважаєш за краще рахувати, як ельфи. Через три дні після Еквінокції.

— Я була поранена на саму Еквінокцію.

— Це неможливо, Цірі. Ти помиляєшся з датами.

— Напевне ні. То ти маєш якийсь застарілий пустельниковий календар.

— Ну й нехай. Чи воно аж таке має значення?

— Ні. Не має жодного.

Трьома днями пізніше Висогота зняв останні шви. Мав усі причини, аби бути задоволеним і гордитися своєю роботою, — лінія шву була рівною і чистою, можна було не боятися бруду, що вріс би татуюванням у рану. Втім, задоволення хірургу псував вид Цірі, яка у похмурому мовчанні вивчала шрам у дзеркальці, що вона його крутила на всі боки, намагаючись — безрезультатно — закривати шрам волоссям, зачісуючи те на щоку. Шрам спотворював. Це було фактом. І ради на те не було. Нічим не могло допомогти удавання, що все добре. Шрам, усе ще червоний, напухлий, наче мотузка, у пунктирі слідів від голки й позначений відтисками ниток, виглядав жахливо. Такий стан мав шанс поступово — а може, навіть і швидко — виправитися. Утім, Висогота

знав, що не було жодних шансів, аби шрам зник і перестав спотворювати обличчя.

І хоча Цірі почувалася значно краще, на здивування і задоволення Висоготи, про від'їзд говорити перестала. Вивела з сараю свою чорну Кельпі — Висогота знав, що на Півночі назву «кельпі» носила грізна морська потвора, яка, згідно з віруваннями, могла набувати вигляду чарівного жеребчика, дельфіна чи навіть вродливої жінки, але насправді завжди виглядала наче купа трави. Цірі осідлала кобилу й кілька разів об'їхала навколо подвір'я і хати, після чого Кельпі повернулася до стодоли, аби складати товариство козі, Цірі ж — до хати, аби складати товариство Висоготі. Навіть допомагала йому — скоріше за все, через нудьгу — зі шкірами. Коли він сортував нутрії відповідно до розмірів і кольорів, вона розділяла ондатр на хребетики й черевця, розтинаючи шкірки вздовж по вставленій всередину дощечці. Пальці вона мала аж занадто вправні.

Власне, за тим заняттям відбулася між ними досить дивна розмова.

— Ти не знаєш, хто я така. Навіть не здогадуєшся, хто я така.

Вона кілька разів повторила те банальне твердження і трохи його роздразнила — його образило б, якби довелося виказати свої почуття такій ото шмаркачці. Ні, цього він допустити не міг, не міг видати й цікавості, яка його дражнила.

Цікавості, по суті, безпідставної, бо ж він легко міг здогадатися, ким вона була. Молодіжні банди не були рідкістю й у часи Висоготи. Роки, що минули, не могли б зняти привабливу силу, із якою шайки притягували цуценят, жадібних до пригод і сильних вражень. Чи не завжди — на їхню погибель. Шмаркачі, які відбулися шрамом на морді, могли вважати себе за щасливчиків — на менш щасливих чекали тортури, мотузка, гак чи паля.

Ха, від часів Висоготи лише одне, мабуть, піддалося деяким змінам — наступ емансипації. До банд тяглося не тільки юнацтво, а й подурілі дівчата-підлітки, які бажали коня, меч і пригоду більше, ніж кужіль, в'язальний гачок та очікування сватів.

Висогота не сказав того їй прямо. Сказав манівцями. Але так, аби вона знала, що він знає. Аби дати їй зрозуміти: якщо вже хтось тут і є загадкою, то напевне не вона — молода розбійниця з банди молодих розбійників, яка чудом втекла від облати. Знівечена шмаркачка, яка намагається оточити себе німбом таємничості...

— Ти не знаєш, хто я така. Але не бійся. Я скоро поїду. Не стану наражати тебе на небезпеку.

Висоготі те набридло.

— Мені не загрожує жодна небезпека, — сказав сухо. — Бо ж яка б то? Навіть якщо з'явиться тут погоня, що поганого може статися зі мною? Надання допомоги злодіям-утікачам карається, але не у випадку пустельника, бо пустельник щодо світських справ несвідомий. Привілеєм моїм є приймати будь-кого, хто потрапить у цю пустинь. Ти добре сказала: я не знаю, хто ти така. Звідки я, пустельник, можу знати, ким ти є, що вчинила й за що саме переслідує тебе закон? Адже я навіть не знаю, чий закон у цих місцях править, яка й чия тут юрисдикція. І немає мені до того діла. Я пустельник.

Трохи забагато говорив він про пустельництво, відчував те. Але не зупинився, люті зелені очі її кололи його, наче остроги.

— Я вбогий пустельник. Померлий для світу й для справ його. Я людина проста й ненавчена, речей мирських несвідома...

Перебрав.

— Та авжеж! — крикнула вона, жбурляючи шкурку й ніж на підлогу. — Ти за дурну мене маєш, чи що? Я не дурна, не думай собі. Пустельник, ереміт убогий! Як не було тебе, я розглянулася. Зазирнула отуди, оно, до кутка, за ту не дуже чисту завісу. Звідки взялися там на полицях учені книжки, га, людино ти проста й несвідома?

Висогота відкинув шкуру нутрії на купу шкір інших.

— Мешкав тут колись митар, — сказав безтурботно. — То є кадастри й бухгалтерські книжки.

— Брешеш. — Цірі скривилася, помасажувала шрам. — Брешеш, в очі дивлячись!

Він не відповідав, удаючи, що оцінює стан наступної шкіри.

— Може, ти думаєш собі, — продовжила за хвилинку дівчина, — що як маєш білу бороду, зморшки й сто років на карку, то не

напружуючись обдуриш наївну молодку, га? Так я тобі скажу: першу-ліпшу ти, може б, і надурив. Але я не перша-ліпша.

Він високо звів брови, у німому, але провокаційному запитанні. Вона не змусила його чекати довго.

— Я, мій пустельнику, вчилася у місцях, де було багацько книжок, у тому числі і з тими самими назвами, що є на твоїх полицях. Чимало з тих назв мені відомі.

Висогота ще вище задер брови. Вона дивилася йому просто в очі.

— Дивні речі, — вицідила, — бовкає брудна мацапура, обірвана сирота, злодійка чи бандитка, знайдена у куцах із розваленою мордою, га? А втім, треба б тобі знати, пане пустельнику, що я читала «Історію» Родеріка де Новембра. Переглядала, причому не раз, твір із назвою «Materia medica». Знаю я «Herbarius», такий само як на твоїй полиці. Знаю я також, що означає горностаєвий хрест на червоному щиті. То знак, що книжку видав університет в Оксенфурті.

Вона замовкла, уважно на нього дивлячись. Висогота мовчав, намагаючись, аби обличчя його нічого не видало.

— Тому я думаю, — сказала вона, підносячи голову звичним для неї гордовитим і трохи різким рухом, — що ти аж ніяк не простак і не пустельник. Що ти аж ніяк не помер для світу, а втік від нього. І ховаєшся тут, на пустці, замаскований видимістю і безкрайнім очеретом.

— Якщо воно так, — посміхнувся Висогота, — то й насправді дивно сплелися наші долі, моя ти начитана панно. Дуже загадковим чином збрало нас оте призначення. Бо і ти ж щось приховуєш. Бо і ти ж, Цірі, вміло плетеш навколо себе вуаль видимості. Але ж я людина досить стара, сповнена підозр і гіркої старечої недовіри...

— Недовіри до мене?

— До світу, Цірі. До світу, у якому шахрайська видимість надягає маску правди, аби обдурити правду іншу, фальшиву — ствердимо ми при тому, — й таку, що теж пробує шахраювати. До світу, де герб університету в Оксенфурті малюють на дверях публічних домів. До світу, де поранені розбійниці видають себе за бувалих, учених, а може, і шляхетно народжених панн, інтелектуалок і ерудиток, які читали Родеріка де Новембра і яким знайомий герб Академії. Не зважаючи на

усілякі видимості. Не зважаючи на те, що самі вони носять інший знак. Бандитське татування. Червону троянду, наколоту в паху.

— Ти і справді маєш рацію. — Вона закусила губу, а обличчя її вкрив рум'янець настільки глибокий, що лінія шраму видавалася чорною. — Ти розчарований старигань. І мерзотний дідуган.

— На полиці моїй, за завісою, — вказав він рухом голови, — стоїть «Aen N'og Mab Taedh'morc», збірка ельфійських казок і віршованих оповісток. Є там історійка, що надто вже пасує до нашої розмови: про сивого ворона й молоденьку ластівку. Оскільки я, як і ти, Цірі, є ерудитом, то я дозволю собі нагадати відповідний фрагмент. Крук, як ти, безсумнівно, пам'ятаєш, докоряє ластівці легковажністю та непристойною непосидючістю.

Hen Cerbin dic'ss aen n'og Zireael
Aark, aark, caelm foile, te veloe, ell?
Zireael...

Він замовк, спер лікті на стіл, а підборіддя на сплетені пальці. Цірі шарпнула головою, вирівнялася, глянула на нього із викликом. І закінчила:

...Zireael veloe que'ss aen en'ssan irch
Mab og, Hen Cerbin, vean ni, quirk, quirk!

— Розчарований і недовірливий стариган, — сказав за хвилинку Висогота, не змінюючи пози, — перепрошує молоду ерудитку. Сивий ворон, який усюди підозрює підступ і обман, просить вибачення у ластівки, чиєю єдиною виною є те, що вона молода і сповнена життя. І те, що вона вродливенька.

— Тепер ти плетеш, — вибухнула вона, мимоволі прикриваючи долонею шрам на щоці. — Такі компліменти ти можеш і не говорити. Не виправлять вони нерівних стібків, якими ти прикрасив мою шкіру. І не думай, що таким ото чином ти здобудеш мою довіру. Я досі не знаю, ким ти, власне, є. Навіщо обдурював мене у справі тих дат і днів. І навіщо ти заглядав мені між ногами, хоча поранена я була в обличчя. І чи тільки загляданням те скінчилося.

Цього разу вдалося їй вивести з рівноваги його.

— Що ти собі уявляєш, шмаркачко?! — крикнув він. — Я тобі міг би батьком бути!

— Дідусем, — виправила вона прохолодно. — А то й прадідом. Але ти ним не є. Я не знаю, ким ти є. Але напевне не тим, за кого хотів би себе видати.

— Я той, хто знайшов тебе на болоті, мало не примерзлу до моху, із чорною шкаралупою замість обличчя, непритомну, запаскуджену й брудну. Я той, хто забрав тебе у дім, хоча не знав, хто ти така, і мав право думати про найгірше. Той, хто тебе перев'язав і поклав у ліжку. Лікував, коли ти конала від гарячки. Доглядав. Мив. Повністю. Навколо татуювання також.

Вона знову зарум'янилася, але з очей її й не думав зникати виклик.

— На цьому світі, — гарикнула вона, — шахрайська видимість інколи вдає правду, як ти сам сказав! Я також трохи знаю світ, уяви собі. Ти врятував мене, перев'язав, доглядав. Дякую тобі за те. Я вдячна тобі за... за доброту. Але ж я знаю, що немає чогось такого, як доброта без...

— Без розрахунку і надії на користь, — закінчив він із посмішкою. — Так-так, знаю, бувала з мене людина, хтозна, чи не відаю я світ настільки ж добре, як ти, Цірі. Поранені дівчата, як відомо, позбуваються усього, що має хоч якусь вартість. А поки є вони непритомними чи занадто слабкими, щоб чинити опір, інші звичайно потурають своїм почуттям та бажанням — і нерідко у збочений та неприродний спосіб. Вірно ж?

— Ніщо не таке, яким воно виглядає, — відповіла Цірі, знову заливаючись рум'янцем.

— Наскільки ж справедливе зауваження. — Він кинув наступну шкірку на відповідну купку. — І наскільки ж безжально воно підводить нас до думки, що ми, Цірі, не відаємо одне про одного нічого. Знаємо тільки зовнішні образи, а вони дурять.

Він почекав хвилинку, але Цірі не поспішала говорити хоча б щось.

— Хоча обом нам вдалося провести щось начебто вступного дізнання, ми й надалі не відаємо одне про одного нічого. Я не знаю, хто ти є, ти не знаєш, хто є я...

Цього разу він чекав із розрахунком. Вона дивилася на нього, а в очах її таїлося запитання, якого він очікував. Щось дивне блиснуло в її очах,

коли вона те запитання поставила.

— Хто розпочне?

Якби сутінками хтось прокрався до хати із запалою, порослою мохом стріхою, якби зазирнув усередину, у світлі вогню і жару побачив би сивобородого старця, схилоного над купою шкір. Побачив би також дівчину з попелястим волоссям і паскудним шрамом на щоці, шрамом, що аж ніяк не пасував до великих, наче у дитини, зелених очиськ.

Але ніхто не міг того побачити. Хата стояла серед очерету, на мочарах, куди ніхто не наважувався заходити.

— Звуся Висоготою із Корво. Був я лікарем. Хірургом. Був алхіміком. Був дослідником, істориком, філософом, етиком. Був професором в Оксенфуртській академії. Мусив я звідти втікати після опублікування одного трактату, який визнаний був безбожним, за що тоді, п'ятдесят років тому, загрожувала смертна кара. Я мусив емігрувати. Моя дружина емігрувати не схотіла, тож кинула мене. А я зупинився лише на півдні, у Нільфгардській імперії. Урешті став викладачем етики в Імперській академії у Кастель Граупьяні, й посаду ту плекав я майже десять років. Але й звідти мусив я втікати після публікації одного трактату... До речі, твір той говорив про тоталітарну владу й про агресивний характер загарбницьких воєн, але офіційно творові й мені закидали метафізичний містицизм і клерикальну схизму. Визнано було, що діяв я за підказкою експансивних і ревізіоністських жрецьких угруповань, які по-справжньому правлять королівствами нордлінгів. Досить забавно у світлі першого мого смертного вироку за атеїзм, виданий двадцять років перед тим! Зрештою, воно було так, що на Півночі експансивні жерці давно вже пішли у забуття, але у Нільфгарді того до відома не брали. Поєднання містицизму й забобонів із політикою переслідували й суворо карали.

Нині, оцінюючи з перспективи років, думаю, що, якби я підкорився і покався, може, уся справа б розвалилася й імператор обмежився б немилістю, без того, аби скористатися засобами надто різкими. Але я був розчарований. Упевнений у своїй правоті, яку я вважав позачасовою і вищою відносно будь-якої влади чи політики. Відчував я себе скривдженим, скривдженим несправедливо. Тиранічно. Тож я налагодив активні контакти із дисидентами, таємними борцями із тираном. Не встиг я й озирнутися, як сидів разом із дисидентами у ямі, а дехто з них, коли продемонстрували їм знаряддя катування, вказали на мене як на головного ідеолога руху.

Імператор скористався правом помилування, але ж я був засуджений на баніцію... під загрозою миттєвої смертельної кари в разі повернення на імператорські землі.

Тоді я образився на весь світ, на королівства, імперії й університети, на дисидентів, урядників, юристів. На колег і друзів, які, мов за дотиком чарівної палички, ними бути перестали. На другу дружину, яка, подібно до першої, вважала, що проблеми чоловіка — гідний привід для розлучення. На дітей, які від мене відреклися. Став я пустельником. Тут, в Еббінгу, на болотах Переплуту. Перейняв я садибу у спадок від одного ереміта, із яким колись вдалося мені познайомитися. Але зла доля хотіла, аби Нільфгард анексував Еббінг, і я, ні з того ні з сього, знову опинився в Імперії. Не маю я вже ані бажання, ані сил для подальших мандрів, тому мушу тут критися. Імператорські вироки не мають строку давнини, навіть у ситуації, коли імператор, який їх видав, давно мертвий, а нинішній імператор не має приводів пригадувати минулого добрим словом і поділяти його погляди. Смертельний вирок залишається у силі. Такі вже право й звичай у Нільфгарді. Вироки за державну зраду не мають строку давнини й не підпадають під амністію, яку кожен імператор оголошує при коронації. Коли новий імператор вступає на трон, амнітуються усі, кого попередник його засудив... за винятком винних у державній зраді. Не має значення, хто править у Нільфгарді: якщо вийде назовні, що я живий і порушив вирок баніції, перебуваючи на імперській території, моя голова скотиться з ешафоту.

Тож як бачиш, Цірі, ми в цілком подібній ситуації.

— Що то — етика? Я знала, але забула.

— Наука про мораль. Про правила вчинків звичаєвих, шляхетних, поштивих і чемних. Про висоти добра, куди душу людську виносять справедливість і моральність. І про безодню зла, у які скидає неморальність і непоштивість...

— Висоти добра! — пирхнула вона. — Справедливість! Моральність! Не сміши мене, бо шрам на писку розійдеться. Мав ти щастя, що не вистежували тебе мисливці за нагородами, такі як Бонгарт. Побачив би ти тоді, що воно, оті безодні зла. Етика? Лайна варта ота твоя етика, Висогото із Корво. То не злих і непоштивих скидає на дно, ні! О, ні! То злі, але рішучі скидають туди таких, хто моральний, поштивий і шляхетний, але не здатний на чини, хто вагається або сповнений каяття.

— Дякую за науку, — насмішкувато сказав він. — Вірю, що нехай би я й увесь вік прожив, усе ж ніколи не пізно чомусь навчитися. Воістину, завжди варто послухати осіб зрілих, бувалих і досвідчених.

— А смійся собі, смійся, — шарпнула вона головою. — Поки можеш. Бо зараз моя черга. Зараз я розважу тебе оповісткою. Оповім тобі, як воно було зі мною. А як скінчу, то побачимо, чи й далі буде в тебе бажання сміятися.

Якби того дня сутінками хтось прокрався до хати із запалою, порослою мохом стріхою, якби зазирнув усередину крізь шпарини у віконницях, побачив би у скупі освітлених нутрощах білобородого старця, який зосереджено слухає оповістку дівчини з попелястим волоссям, яка сидить на колоді біля каміну. Помітив би, що дівчина говорить повільно, наче ледь добираючи слова, що нервово потирає знівечену паскудним шрамом щоку, що переплітає розповідь про свою долю довгими пасмами мовчання. Розповідь про науки, які вона отримала, всі з яких, окрім єдиної, виявилися брехливими і баламутними. Про обітниці, які їй дали і яких не дотримали. Розповідь про те, як

призначення, у яке наказано було їй вірити, підло зрадило її й вивело з дитинства. Про те, як за кожним разом, коли вона починала вірити, падали на неї поневіряння, біль, кривда й приниження. Про те, як ті, кому вона довіряла й кого любила, зрадили й не прийшли на допомогу, коли вона страждала, коли загрожували їй зганьблення, мука й смерть. Розповідь про ідеали, яким наказували їй бути вірною і які підвели, зрадили, покинули її тоді, коли вона їх потребувала, доводячи, що малого вони були варті. Про те, як допомогу, дружбу — й кохання — знайшла вона нарешті серед тих, у яких, здавалося б, не належало шукати ані допомоги, ані дружби. Не згадуючи вже про кохання.

Але ніхто того не міг побачити чи тим більше почути. Хата із запалою, порослою мохом стріхою була добре схована серед туманів, на мочарах, куди ніхто не відважувався заходити.

1 *Rubor* — з лат. «почервоніння»; *calor* — «тепло, жар»; *tumor* — «припухлість»; *dolor* — «біль, страждання». (Тут і далі прим. пер., якщо не вказано інше.)

2 Датуровий — від лат. *datura*, назва рослини дурман.

Вступаючи у вік дозрівання, молода дівчина починає пробувати нищпорити по галузях життя, попередньо їй недоступних, що у казках символізує входження до таємничої вежі й пошук прихованої там кімнати. Дівчина піднімається на верх вежі, ступаючи крученими сходами — сходи у снах є символами еротичного почуття. Заборонена кімната, отой малий, замкнений на ключ покій, символізує вагіну; повертання ключа у замку є символом сексуального акту.

Бруно Беттельгейм. The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales

Розділ 2

Західний вітер приніс нічну грозу.

Чорно-синє небо розколалося вздовж лінії блискавки, вибухнуло протяглим лоскотом грому. Раптовий дощ ударив у пилюку краплями густими, наче масло, зашумів по дахах, розмазав бруд на міхурах, що затягували вікна. Але сильний вітер швидко відігнав зливу, відніс грозу кудись інде, далеко, за палаючий від блискавок горизонт.

І тоді розгавкалися собаки. Застукотіли копита, забряжчала зброя. Дикий галас і свист поставив заспанним селянам дибки волосся, вони зривалися у страху з лежанок, підпирали палицями двері й віконниці. Спітнілі долоні стискалися на держаках сокир, на вилах. Стискалися міцно. Але безсило.

Жах, жах летить крізь село. Втікачі чи гонитва? Шалені й жорстокі від люті чи зі страху? Пролетять, не стримавши коней? Чи за мить ніч запалає вогнями запалених стріх?

Тихо, тихо, діти...

Мамо, чи це демони? Чи це Дике Полювання? Змори, родом з пекла? Мамо, мамо!

Тихо, тихо, діти. То не демони, не дияволи...

Гірше.

То люди.

Собаки гавкали. Дув вихор. Іржали коні, били підкови.

Крізь ніч і крізь село летіло гуляйполе.

Готспорн в'їхав на пагорб, стримав і розвернув коня. Був він обачним і обережним, не любляв ризику, особливо тоді, коли пильність нічого не коштувала. Не поспішав з'їжджати униз, до річки, до поштової станції. Волів спершу роззирнутися.

Перед станцією не було коней чи запряжок, стояв там лише поодинокий фургончик, запряжений парою мулів. На плахті виднівся

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ